

EMFAZA LUI *NU* LA FORMELE NEGATIVE ALE VERBULUI

ADRIAN TURCULEȚ

1. INTRODUCERE

Fenomenul de care ne ocupăm: emfaza¹ adverbului *nu* la formele verbale negative de tipul *nu vede* a reținut atenția mai multor cercetători, fiind considerat o trăsătură specifică a limbii române în comparație cu alte limbi care nu pun în evidență negația verbului (Pușcariu 1931–1933: 35, Dascălu Jinga 2002: 7).

Probabil prima mențiune a fenomenului, în care *nu* este pus, pe drept cuvânt, împreună cu alte particule emfaticе, aparține lui T. Cipariu (1869: 138). Autorul primei gramatici academice românești observă că, după unele particule: *nu*, *prea* ‘peste măsură’, *mai* ‘cu mult mai’², „cuvântul următor se pare a-și pierde accentul [s]au de tot, de sunt scurte, precum *nú știu*, *preá bine*, *mái bine*, [s]au în[tru] câtva, de sunt mai lungi, precum *preá bine știu*; *cél mai mare*; de unde părticeaua dintâi, cu atâta se accentuează și mai tare.” Ulterior au fost adăugate, ca purtătoare ale accentului în frază, și alte particule, ca exclamativele *da(r)*, *ba*, *ia(n)*: *d-ápoi*, *bá să mai zici*, *iá(n) vezi*, precum șicuvintele interogative: *ce*, *cine*, *unde*, *când*, *cum* (Pușcariu 1959/1994: 106, Lombard 1930: 147, Iordan 1943/1975: 66). S. Pușcariu (1923: 772) a remarcat un aspect particular al acestui fenomen, care a fost discutat mai târziu de A. Avram (1968) sub denumirea tehnică „transfer accentual”: atunci când forma verbală sau un clitic care o precedă începe cu vocalele *o*, *u* al negației se elidează, iar accentul acestuia trece pe vocala inițială a verbului: *n-álerga*, *n-ásculta*, *n-ó văd*, *n-ó să vină*; în forme de tipul *ce-aveți* [č-áveți], se produce contragerea $e + a > ea$. Gramatica (1966: 470) consemnează faptul că „adeseori în propoziții negative *nu* este accentuat” și indică unele situații sintactice în care accentuarea acestuia este normală și normată. Mai recent se observă tendința de a absolutiza emfaza lui *nu* înainte de verb (Gramatica 2005: 712, 908).

¹ Prin *emfază* (*accent emfatic*) înțelegem accentul sintactic care constă în reliefaarea unei unități de expresie prin sporirea considerabilă (mai mare decât la accentul obișnuit) a unui/unor parametri acustici, mai ales a frecvenței fundamentale a silabei accentuate, asigurându-i preeminența auditivă în cadrul enunțului.

² Am lăsat de o parte „părticeaua” învechită *cám mai*.

L. Dascălu Jinga afirmă că „negația *nu* poartă totdeauna [subl. ns.] accentul frazei” (2001: 22) și propune ca normă a intonației enunțului asertiv negativ tiparul melodic cu vârfultonal pe *nu* (Gramatica: 908), prezentat de noi mai jos (“*nu vé(de)*”: vezi fig. 3).

2. METODOLOGIE

Am extras din arhiva *Atlasului multimedia prozodic român*. Partea I (AMPROM I) patru enunțuri asertive negative, rostite de câte doi informatori (o femeie și un bărbat) din 25 de orașe, centre economice, sociale și culturale. Aceste enunțuri³, cu păstrarea siglelor din chestionarul fix al atlasului, sunt:

twkn : *Nevasta nu vede un⁴ căpitan.*

dwkn: *Nevasta tinerea nu vede un căpitan.*

swkn: *Nevasta frumoasă nu vede un căpitan.*

zwkn: *Nevasta harnică nu vede un căpitan.*

Prima parte a AMPROM este consacrată limbii literare colocviale, subiecții anchetați fiind persoane cu studii superioare, care folosesc în mod curent varianta literară a limbii române. Reamintim⁵ faptul că chestionarul fix al AMPROM are ca obiectiv înregistrarea a 45 de propoziții asertive și interogative, în formă afirmativă și negativă, rostite cu o intonație „neutră” („neutrală”), adică fără intenția de a reliefa vreun anumit constituent al enunțului⁶. Fiecare enunț a fost rostit de fiecare subiect de cel puțin trei ori la intervale separate de timp; în tabelul din *Anexă* cele trei repetiții sunt semnalate prin 1, 2, 3, de ex. *twka1*, *twka2*, *twka3*. Apariția frecventă sau chiar generală la unii informatori a emfazei adverbului *nu* în răspunsurile la chestionarul fix atestă tendința de generalizare („gramaticalizare”) a unui model melodic „stilistic”, apărut în situații de vorbire particulare, care cer o reliefare mai puternică a negației⁷.

Pentru analiza proeminenței auditive a celor două componente ale formei negative *nu vede* (§ 3) am ascultat (de mai multe ori) rostirea secvenței *nu vede* în 600 de enunțuri: 12 (4 × 3 repetiții) × 2 subiecți = 24 × 25 localități. Răspândirea teritorială a emfazei adverbului *nu* este reprezentată schematic pe harta 1 (§ 4).

³ Cele patru enunțuri au fost alese pentru a urmări o eventuală influență a accentelor precedente (oxiton, paroxiton, proparoxiton: *tinerea*, *frumoasă*, *harnică*) asupra accentuării lui *nu*, ipoteză infirmată de rezultatele cercetării.

⁴ Cu rare excepții, secvența *vede un* a fost pronunțată cu contragerea celor două vocale alăturate: *véđi-un*.

⁵ Despre AMPROM au fost publicate o serie de articole și comunicări; mai recent, vezi Turculeț 2013.

⁶ Asemenea enunțuri sunt numite de D. R. Ladd (2008: 219, 254–259, 266) cu focalizare largă (*broad focus*) vs. cele cu focalizarea unui/unor constituent/i (*narrow focus*).

⁷ I. Iordan (1975: 61) explică mutarea accentului pe prima silabă în *spúrcat* prin „‘gramaticalizarea’ accentului *stilistic*”.

Pentru analiza acustică a celor două vocale ale formei negative *nu vede*, am selectat 144 de enunțuri: 24 × 6 localități (care prezintă pe harta 1 o frecvență diferită a emfazei lui *nu*).

Se știe că perceperea fenomenelor prozodice (în speță, accentul și intonația) se bazează, în esență, pe unele caracteristici auditive (subiective și relative) ale sunetelor vorbite: durata, intensitatea (perceptibilitatea) și înălțimea, care, la rândul lor, au la bază trăsături acustice ale sunetelor: durata (măsurată în sutimi sau miimi de secundă), intensitatea fizică (energia sonoră, măsurată în decibeli) și frecvența de vibrație a coardelor vocale (măsurată în herți). Pentru prelucrarea acustică a datelor, AMPROM folosește metodologia dezvoltată pentru *L'Atlas Multimédia Prosodique de l'Espace Roman* (AMPER)⁸. Vocalele fiecărui enunț sunt segmentate și etichetate în programul de analiză *Praat* și apoi, pe baza unui script implementat în același program, se creează fișiere de arhivă de tip *.txt*, care notează, pentru fiecare vocală: durata (în ms.), energia (în dB) și tonul fundamental (F0 în Hz), măsurat în trei puncte (inițial, mediu și final) ale vocalei. În tabelul 1 am folosit aceste date pentru vocalele *u* din *nu* și *é* din *vede*, extrase din fișierele *text*.

2. PROEMINENȚA AUDITIVĂ

Analiza proeminenței auditive a celor două silabe: *nu* și *vé* relevă mai multe aspecte ale raportului denatură prozodică (accentuală) dintre cele două vocale și, implicit, dintre silabele *nu* și *vé*⁹. În comentarea acestor aspecte (care redau impresii subiective) vom apela anticipativ la datele acustice prezentate în tabelul 1 din *Anexă*. De asemenea, vom ilustra cele mai importante raporturi cu ajutorul unor enunțuri analizate în *Praat*.

3.1. *nu vé* (83 ocurențe din 600 posibile). Adverbul *nu* este un cuvânt monosilabic *accentuabil* sau *accentogen* (în terminologia lui P. Garde 1968: 20), al cărui accent se actualizează în context. Forma negativă a verbului, de tipul *nu vede*, este însă o unitate semantică, sintactică și prozodică (accentuală), în care rolul dominant revine verbului, iar *nu* are rolul unui morfem al negației (verbale și propoziționale), asemenea unui morfem clitic, precum *se* din *se vede*. În această calitate el nu-și poate realiza accentul virtual și apare ca neaccentuat în cadrul

⁸ Vezi, de exemplu, Romano, Lai, Roullet 2005; pentru „bibliografia în jurul proiectului AMPER” publicată până în anul 2011, vezi Mairano 2011: 33–63.

⁹ Analiza auditivă a urmărit, în mod firesc, proeminența accentuală a cele două silabe: *nu* și *ve*, în timp ce datele acustice prezentate în tabelul 1 aparțin celor două vocale: *u* și *é*, principalele purtătoare ale trăsăturilor prozodice ale celor două silabe. Contradicția este doar aparentă. Urmărind în câteva enunțuri, pe de o parte, raportul dintre F0, durata și intensitatea celor două silabe și, pe de altă parte, raportul dintre aceleași trăsături ale vocalelor *u* și *é*, am constatat că cele două tipuri de raporturi sunt, în esență, asemănătoare. Analiza acustică în cadrul silabei avantajează silaba *nu*, în care sonanta *n* susține și completează parametrii acustici ai vocalei *u*, dar, în schimb, dezavantajează silaba *ve*, din cauza duratei mai mici, precum și a scăderii F0 și intensității pe obstruența *v*.

unității accentuale, cu gradul de proeminență zero: *nu vede*. Rostirea neaccentuată a lui *nu* este (relativ) frecventă la subiecții din partea de sud a țării, care nu emphasizează, în mod normal, pe *nu*: București – 20 cazuri (din 24 posibile), Timișoara – 17, Brașov – 12, Craiova, Cahul – 9; dar și la Baia Mare – 7 (la subiectul masculin, care are un singur exemplu cu emfaza lui *nu*).

În rostirea subiecților bucureșteni, conturul melodic al asertivelor negative (ca, de altfel, și al celor pozitive) este puțin modulat: după traseul F0 ceva mai ridicat al sintagmei nominale (SN), începe declinația specifică asertivelor, cu o ușoară „dezaccentuare” a verbului (accentul tonal pe *vede* este coborât (*downstepped*): !H*), după care urmează accentul tonal nuclear L* pe ultimul constituent; vezi fig. 1 și corelatele acustice din tabelul 1.

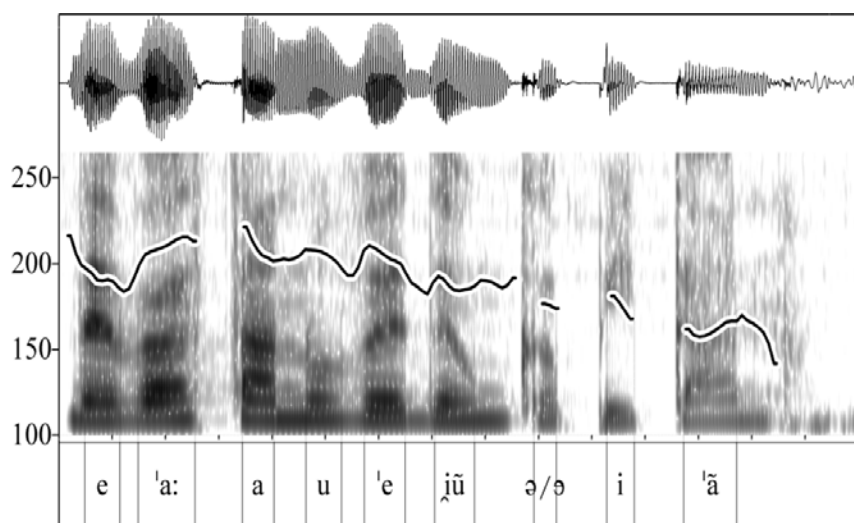

Fig. 1. Oscilograma și spectrograma enunțului B5twkn2: *Nevasta nu vede-un căpitan*.
Vocalele sunt segmentate în Praat și etichetate cu transcrierea IPA.

3.2. *nù vé* (variantă a lui 3.1, 46 ocurențe). Se percepe un accent slab, secundar pe *nu*, care nu afectează dominarea silabei accentuate a verbului : Alba Iulia – 10 exemple, Brașov – 7, Câmpulung Moldovenesc – 6, Baia Mare, Chișinău – 4; în unele cazuri (n) *u* are un parametru: F0, I sau D mai ridicat (vezi datele la enunțurile Cr6zwkn3¹⁰, BM5 twkn1, T6dwkn1, din tabelul 1).

¹⁰ Am simplificat sistemul de notare a punctelor de anchetă din atlas, reducându-l la siglele celor 25 de localități, și anume: **AI** = Alba Iulia, **Ar** = Arad, **B** = București, **BM** = Baia Mare, **Bor**, **Br** = Brașov, **BN** = Bistrița - Năsăud, **Bt** = Botoșani, **BI** = Bălți, **Bz** = Buzău, **CI** = Cahul, **CM** = Câmpulungul Moldovenesc, **CN** = Cluj-Napoca, **Cr** = Craiova, **Cs** = Constanța, **Ch** = Chișinău, **Cț** = Cernăuți, **Fș** = Focșani, **Iș** = Iași, **Or** = Oradea, **Sb** = Sibiu, **SM** = Satu Mare, **T** = Timișoara, **Tg** = Târgoviște, **TM** = Târgu Mureș. Cifrele următoare siglei indică subiecți, cele impare (5, 7) femeii și cele pare (6, 8) bărbați.

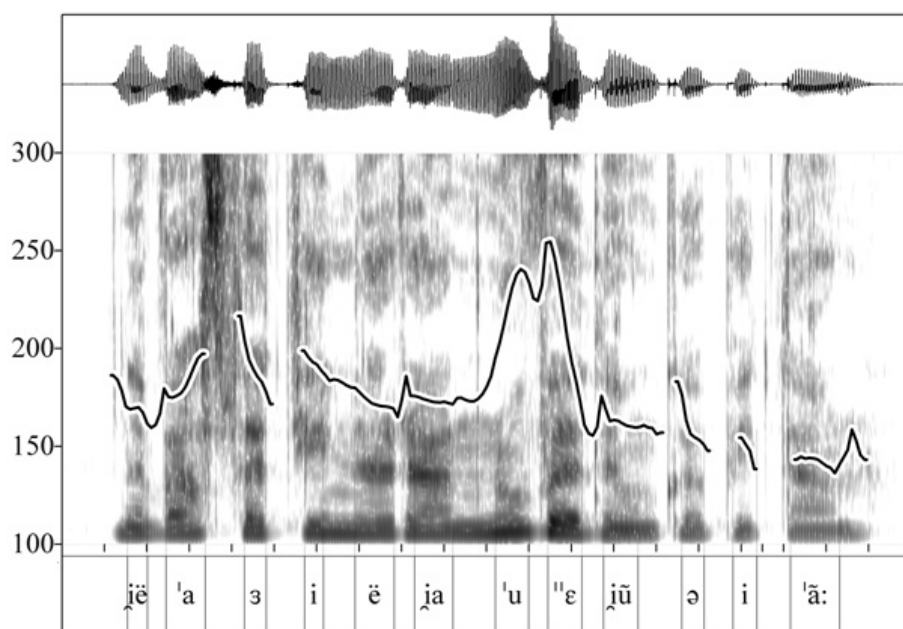

Fig. 2. Oscilograma și spectrograma enunțului Sb5dwkn3: *Nevasta tinerea nu vedi-un căpitan*.

3.3. *nú* "ve, *nù* "ve, *nu* "ve (96 ocurențe). Silaba accentuată a verbului poate primi un accent emfatic la vorbitorii care atribuie verbului accentul principal (nuclear) al enunțului¹¹; câte cinci sau mai multe exemple au fost notate la Cluj-Napoca (16), Câmpulung Moldovenesc (10), Botoșani (9), Chișinău (7), Cahul (6), Alba Iulia, Focșani și Bor (5). Emfaza verbului *vede* se realizează printr-o creștere considerabilă a I și D silabei *vé*, ceea ce îi asigură acesteia o proeminență mai mare decât cea a lui *nu*, chiar și în cazul când acesta are valori F0 mai mari; vezi valorile pentru enunțurile BM5twkn3 și BM6zwkn3, T5dwkn1, swkn1, Cț5dwkn1 din tabelul 1; *nu* poate fi neaccentuat sau accentuat sau poate primi un ecou al accentului lui *ve*. Și mai netă este emfaza silabei *ve* în câteva exemple în care aceasta are, pe lângă vârful intensității, și vârful tonal al enunțului, ca în fig. 2, unde este evidentă focalizarea verbului; silaba *ve* poartă un accent circumflex care depășește vârful tonal al lui *nu*.

Adverbul *nu* nu se mulțumește însă cu rolul de morfem neaccentuat al negației. În multe situații de vorbire, negarea unei stări de fapt, a unei opinii etc. capătă o importanță deosebită, nu neapărat logică, intelectuală, ci legată, mai ales, de atitudinea și starea afectivă a vorbitorului, care simte nevoia să pună în evidență,

¹¹ Locul accentului (principal) nuclear al enunțului depinde de raporturile logice și pragma-semantice dintre constituenții enunțului și mai puțin de proeminența locală în cadrul conturului melodic global. În rostirea neutră a enunțului (cu focus larg), accentul nuclear poate trece chiar neobservat.

să enfatizeze negația¹². *Nu* își actualizează accentul potențial și între cele două accente, cel al lui *nu* și cel al lui *ve*, începe concurența pentru obținerea ierarhiei în cadrul unității accentuale *nu vede*.

3.4. "*nu vé* (238 ocurențe) este raportul de preeminență cel mai net în favoarea negației verbale. Accentul lui *nu* este, de cele mai multe ori, ascendent-descendent (circumflex¹³) și atinge vârful tonal cel mai înalt al enunțului (HiF0), ca în fig. 3.

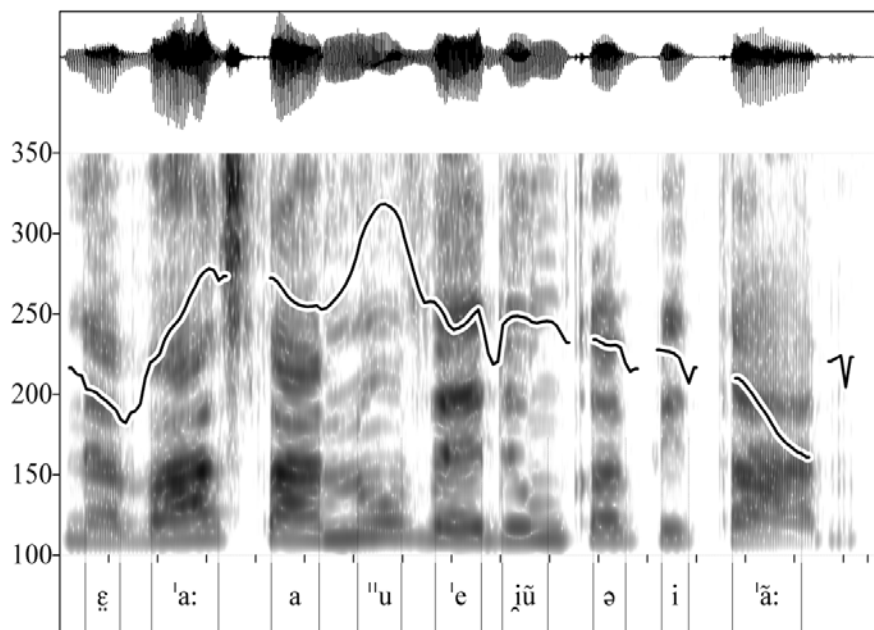

Fig. 3. Oscilograma și spectrograma enunțului Iș5twkn2: *Nevasta nu vedi-un căpitan*.

Accentul tonal circumflex este, în general, un indiciu important al focalizării unui constituent al enunțului, iar accentul circumflex al adverbului "*nu* este un semnal focusului contrastiv pe verbul la forma negativă în raport cu forma afirmativă. Îl numim *accent emfatic* având în vedere atât forma sa de realizare (melodică), cât și și conotațiile diverse atitudinale sau/și afective pe care le poate exprima în cadrul enunțului: siguranță sau incertitudine, satisfacție, surpriză, neîncredere etc.

Raportul "*nu vése* păstrează și atunci când accentul circumflex are vârful la începutul lui *u* (între *n* și *u*) sau chiar pe nazala *n*, dacă *nu* are valori F0 mai mari, iar I și D au valori apropiate la cele două vocale; vezi Iș6dwkn1, swkn2,

¹² Unii notează emfaza lui *nu* și în scris prin subliniere sau scrierea cu majuscule. Despre importanța psihologică și „stilistică” a negației, vezi Pușcariu 1994: și Iordan 1975: 66).

¹³ A. Philippide (1984: 329–334) distinge un accent *circumflex*, care funcționează ca „formă gramaticală”, atât la accentul lexical (numit și *expirator*, *de intensitate*, *emfatic*), cât și la accentul *muzical*.

Cț5dwkn3, swkn2, twkn1, Cț6twkn1, Cr6twkn1, zwkn3. Important este ca F0 să formeze un vârf perceptibil la începutul sau la mijlocul silabei *nu*.

3.5. *"nu vè* (59 ocurențe). Predominarea accentuală a lui *nu* nu înseamnă că silaba accentuată a verbului își pierde accentul lexical¹⁴. Ea își păstrează accentul mai ales pe baza valorilor mai mari ale I sau/și ale D (cf. § 6)

O dezaccentuare parțială a lui *vè* se percepe în unele cazuri în care valorile F0 ale lui *"nu* sunt net superioare celor ale lui *vè* (vezi Cț5swkn2, Cț6twkn1) sau, mai ales, când *"nu* are și I mai mare (vezi BM5dwkn2, swkn3, BM6dwkn2, Cr6swkn1, Cț5dwkn2, twkn3) ori când toate valorile acustice (F0, I, D) ale lui *nu* sunt superioare celor ale lui *ve* (vezi Cr5twkn1).

3.6. *nú vè* (39 ocurențe). Când valoarea cea mai mare a F0 în sintagma *nu vede* se află la începutul lui (n)u, iar tonul coboară de la SN pe *nu* („proeminență negativă” la Isačenko 1966), accentul lui *nu* nu mai este perceput ca emfatic, ci ca un accent mai intens. Proeminența negativă a lui *nu* este frecventă mai ales la vorbitorii ardeleni care încep enunțul (SN) în registrul înalt al vocii (vezi fig. 4). Preponderența lui *nu* asupra lui *ve* se menține, dacă la valorile mai mari ale F0 își adaugă valori superioare ale I (vezi BM5swkn3); mai multe exemple apar la Oradea – 11, Sibiu – 7, Satu Mare și Târgoviște – câte 5.

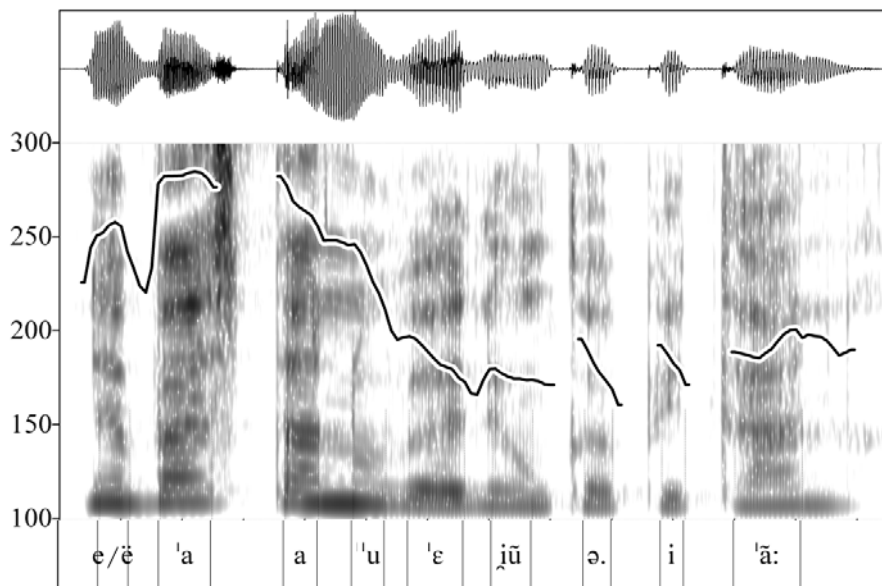

Fig.4. Oscilograma și spectrograma enunțului BM5twkn2: *Nevasta nú védi-un căpitan*.

¹⁴ Reluând observația lui S. Pușcariu (din *Dacoromania III*), I. Iordan 1975: 66 afirmă că „forma negativă a verbelor are accentul (principal!) pe negație: *"nu märke, "nu pôț* etc.” și notează accentul lexical pe verb. Vezi și S. Pușcariu 1931–1933: 35 și A. Graur 1935: 27: „dans *n-áduce, u conserve tout de même un accent secondaire*”.

3.7. *nu vé* (16 ocurențe). Când *nu* are valori F0 mai mari (dar proeminență negativă), iar valorile superioare de I și D se împart între cele două silabe, proeminența accentuală poate fi percepută ca relativ egală pe (n)u și (v)e. De exemplu, în enunțul BM5twkn2 din fig. 4, *nu* are valori F0 și de I mai mari, dar silaba *ve* are D mai mare; în BM5zwkn 3, *nu* are valori F0 mai mari, dar (v)e are I mai mare.

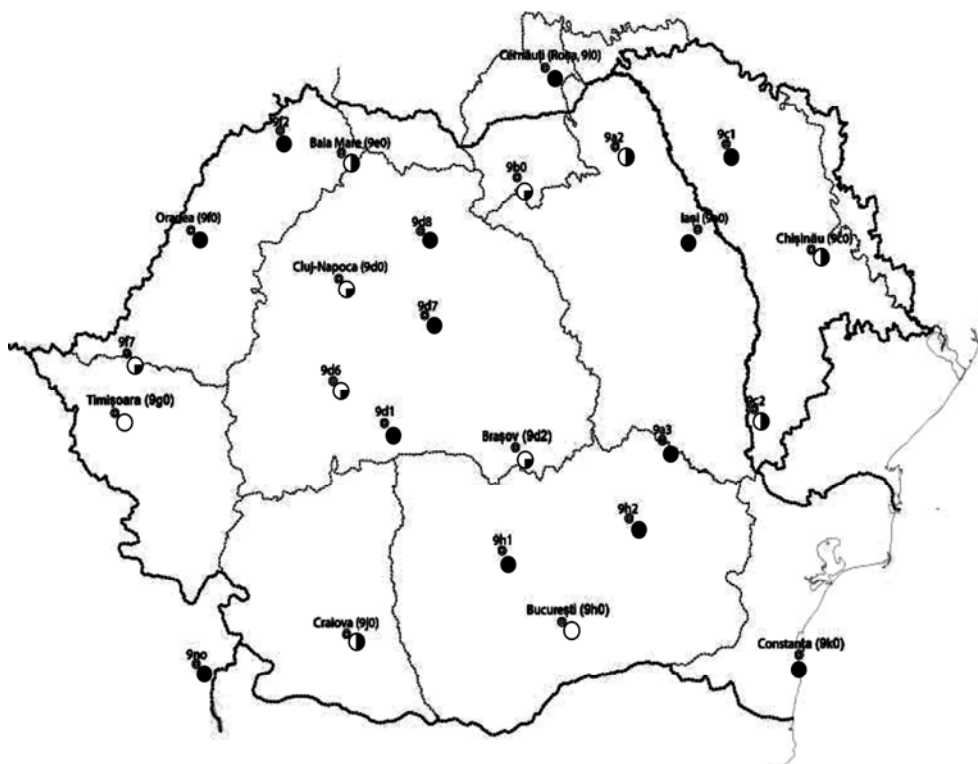
3.8. *"nu "ve* (23 ocurențe). În unele enunțuri (Bor – 5, Târgu Mureș 4, Cernăuți și Bălți – 3, Botoșani și Buzău – 2) au fost percepute ca fiind rostite emfatic atât *nu*, cât și *ve*. În rostirea mai lentă a enunțului negativ se pot percepe două accente emfactice, unul tonal (muzical) pe *nu* și unul de intensitate pe *ve*; vezi Cț6zwkn1 și zwkn3¹⁵.

4. REPARTIȚIA TERITORIALĂ A EMFAZEI LUI *NU*; RELAȚIA CU GENUL VORBITORILOR

Harta 1 reprezintă frecvența relativă a accentuării emfactice a adverbului *nu* în sintagma *nu vede* în cele 25 de localități anchetate pentru AMPROM. Precizăm, încă o dată, că datele folosite aparțin variantei literare colocviale și că intenția subiecților a fost aceea de a rosti enunțurile cu o intonație neutrală. Neatestarea fenomenului în unele localități sau la unii informatori nu înseamnă că acesta nu poate să apară în alte circumstanțe, de exemplu, în structurile sintactice prezentate în Gramatica 1966: 470. Emfaza lui *nu* a fost înregistrată, în total, în peste jumătate dintre enunțurile cercetate: 238 "*nu vé* + 59 "*nu vè* + 23 "*nu "ve* = 320, cu o frecvență variabilă între zero (neatestare) la București și Timișoara și 24 (= 100%) la Bistrița-Năsăud; în proporție majoritară (17–24 ocurențe din 24 posibile) apare în puncte din aproape toate provinciile țării: Moldova, nordul Bucovinei și al Basarabiei, nordul Munteniei, Dobrogea, Transilvania, Crișana, Timoc. Atestarea emfazei lui *nu* în proporții diferite în aproape toate punctele anchetate atestă tendința de generalizare la nivelul limbii literare colocviale (indirect și în graiurile populare) a unei rostiri apărute inițial în anumite situații de vorbire; la unii vorbitori ea a devenit realizarea obișnuită a formei negative a verbului (cf. § 2).

În majoritatea cazurilor nu există diferențe semnificative între subiecții femei și bărbați în privința frecvenței lui "*nu*"; acolo unde există, ele apar, în măsură egală, în favoarea rostirii emfactice, atât la femei: Baia Mare – 8/1, Oradea – 11/2, Satu Mare 12/7, Târgoviște – 12/5, cât și la bărbați: Arad – 3/11, Chișinău – 6/12, Constanța – 6/12.

¹⁵ Ritmul lent de vorbire al inf. Cț6 se reflectă în durata mai mare a vocalelor la acest subiect (vezi tabelul 1).

Harta 1. Răspândirea teritorială a emfazei lui *nu*: ○ neatestată; ◐ 2–6 ocurențe (din 24 posibile); ● 8–14 ocurențe; ● 17–24 ocurențe (peste 70%).

Singura observație generală care se poate face este că tendința de generalizare a emfazei lui *nu* este mai activă la vorbitorii care rostesc enunțurile asertive negative cu accentul principal (nuclear) pe verb.

5. ANALIZA ACUSTICĂ A DATELOR

În tabelul 1 din *Anexă* prezentăm corelatele acustice (D, I și F0) ale vocalelor (*n*)*u* și (*v*)*e* din 144 de enunțuri rostite de 12 informatori din 6 localități, proeminența auditivă a silabelor *nu* și *ve*, precum și indicii acustici care contribuie la această proeminență. În § 3, am utilizat date din acest tabel pentru a caracteriza raporturile de proeminență auditivă dintre *nu* și *ve*. Auzul nostru percepe caracteristicile acustice ale sunetelor în mod global, ca „efect total” (Philippide 1984: 334)¹⁶, încercând să stabilească limite categoriale în mișcarea continuă a

¹⁶ Cf. Iordan 1970: 55 urm., care menționează și opinia lui M. Grammont că noi percepem trăsăturile acustice ale sunetelor ca o „sinteză” a acestora.

elementelor acustice (ca și a celor articulatorii) ale sunetelor în lanțul sonor. Analiza instrumentală permite disocierea trăsăturilor acustice și raportarea lor la anumite sunete.

Între trăsăturile fizice, în cazul dat acustice: frecvență, intensitate, durată, și trăsăturile auditive pe care le percepem: înălțime, intensitate/perceptibilitate, durată nu există însă o relație biunivocă. O discordanță importantă este faptul că, pentru a fi percepute, trăsăturile acustice trebuie să aibă anumite valori. Psihoacustica încearcă să stabilească diferențe minime perceptibile pentru parametrii fizici. Deoarece pentru limba română nu au fost testate asemenea praguri/limite psihoacustice, vom propune limite orientându-ne după datele foneticii generale, precum și după limitele stabilite pentru o limbă apropiată de română, anume spaniola (Fernández Planas y Martínez Celdrán 2003: 170–172)¹⁷. În tabelul 1 am utilizat ca praguri psihoacustice: pentru frecvență 15 Hz (la Fernández Planas y Martínez Celdrán: 1,5 semitonuri), pentru intensitate 1 dB; pentru ca diferența dintre două valori de durată să fie percepută, valoarea mai mare trebuie să depășească o treime din valoarea mai mică. În tabel diferențele semnificative de D, I și frecvență (F0) sunt marcate prin scrierea înnegrită (cu *bold*).

6. REZULTATE ALE ANALIZELOR AUDITIVĂ ȘI ACUSTICĂ

În §3 am distins opt grade diferite de proeminență a silabelor *nu* și *ve*, caracterizându-le cu ajutorul datelor rezultate din analiza acustică. Câte trei raporturi se referă la proeminența accentuală a silabelor *nu* și *ve*, iar două raporturi arată o proeminență egală a celor două silabe, realizată cu accent lexical obișnuit sau cu accent emfatic.

Analiza acustică ne permite să facem unele observații în legătură cu natura accentelor pe care le pot avea *nu* și *ve* (silaba accentuată a verbului).

Negația *nu* poate avea trei ipostaze accentuale¹⁸ diferite:

*nu*₁ – particulă negativă, morfem al formei negative a verbului, este neaccentuat sau poate primi un accent slab, secundar (*nù*);

*nú*₂ – semiadverb, mijloc lexical-sintactic de negație verbală, are accent obișnuit (lexical) și poate fi dominat de accentul verbului: *nú* "ve sau îl poate domina: *nú* *vè*;

"*nu*₃ – semiadverb, mijloc lexical-sintactic de negație verbală și semn al focalizării restrânse a verbului, poartă accentul emfatic al frazei.

¹⁷ Se admite faptul că auzul poate distinge frecvențe care se deosebesc prin 20 Hz, intensități care diferă prin ca. 0,5 dB și diferențe de durată de o treime din valoarea anterioară.

¹⁸ Aceste trei tipuri de proeminență accentuală apar și la *nu* care focalizează un alt constituent al enunțului decât verbul: ***nu tu ai spus asta*** (*ci eu am spus-o*).

Silaba accentuată *vé* este purtătoarea accentului lexical al verbului, iar varianta emfatică *'ve*, cu o frecvență mai redusă decât cea a lui *'nu*, semnaleză focalizarea verbului. Silaba *vé* poartă și accentul intonativ (tonal, *pitch accent*) al formei verbale. După modelul interpretativ autosegmental-metric (AM), accentele tonale pot fi asociate numai silabelor proeminente metric, adică silabelor cu accent lexical (*stress*). Există însă cazuri când alinierea accentului tonal la silaba accentuată se face cu întârziere, adică vârful mișcării ascendente a F0 se aliniază la silaba posttonică: contur melodic cu vârf întârziat (*late peak*), ca, de exemplu, primul accent tonal pe *nevásta*: L+>H* din fig. 2. În cazul emfazei lui *'nu* vârful F0 precedă silaba accentuată, avem a face cu un vârf timpuriu (*early peak*), accentul bitonal al formei verbale *'nu véde* putând fi notat ca H<+ !H*.

În cazul în care diferențele dintre parametrii acustici ai celor două vocale rămân sub pragul perceptibilității (vezi datele la enunțurile B5dwnk2, swkn1, Crswkn2, 3, Cr6swkn3, Cțtwkn3, T5dwnk3), accentul formei negative *nu véde* este perceput ca fiind pe *ve*, datorită ponderii semantice a verbului. La mulți vorbitori, perceperea accentului pe *vé* este susținută de deschiderea lui *e* accentuat (la ardeleni) și, mai ales, de faptul că verbul poartă accentul nuclear al enunțului.

După cum se poate observa în tabelul anexat, emfaza negației *nu* se realizează, de regulă, printr-o ascensiune a tonului fundamental (F0), care atinge nivelul maxim în enunț (HiF0), mișcarea tonului fiind ascendent–descendentă (accent circumflex, vezi fig. 3). Cu cât emfaza este mai puternică, cu atât vârful F0 atinge valori mai mari, situate la limita superioară a registrului tonal al vorbitorului. Accentul emfatic *'nu* este un accent sintactic muzical (melodic), care marchează focusul restrâns al formei negative a verbului¹⁹. Vorbitorii la care accentul nuclear al enunțului asertiv negativ este pe verb tind să substituie focusul larg din rostirea neutrală cu focusul restrâns realizat prin emfaza lui *nu*. Această realizare poate deveni modelul intonațional obișnuit al asertivelor negative. În unele cazuri, *nu* emfatic are și valori de I mai mari ca cele ale silabei *ve*; exemple mai numeroase au fost notate la Constanța²⁰ – 20, Sibiu – 13, Satu Mare – 11, Bor – 10. În enunțul Cr5twkn1, *'nu* are toți parametrii acustici (F0, I, D) superiori celor ai silabei *ve*, care este parțial dezaccentuată.

În schimb, proeminența silabei *ve* se bazează, după cum se poate observa în tabelul 1, aproape în toate cazurile pe intensitate. Uneori, la valorile superioare ale intensității se adaugă și durata mai mare; cele mai multe exemple de acest fel s-au notat la Botoșani – 18, Cluj-Napoca – 14, Baia Mare și Bor – 12, Târgoviște – 11. Accentul lui *ve* este un accent bazat pe intensitate și, în subsidiar, pe durată²¹. Chiar

¹⁹ Cf. Ladd (2008: 256 urm.), care consideră emfaza un mijloc paralingvistic de semnalare a focusului restrâns.

²⁰ Subiectul Cs6 are, de regula, atât vârful F0, cât și vârful intensității în enunț. Impresia auditivă este de emfază exagerată.

²¹ Se admite că accentul lexical în română este *deintensitate* sau *dinamic* sau *expirator* (Philippide 1984: 329 și urm., Pușcariu 1994: 96, Gramatica 1966: 468). Silaba accentuată are, de

când silaba accentuată a verbului este emfatică, proeminența ei se bazează, de regulă, tot pe valori de I și D mai mari (vezi enunțurile menționate sub 3.3). Accentul emfatic "ve poate fi numit, cu termenii folosiți de L. E. Armstrong, I. C. Ward (1926), *emfază de intensificare (emphasis for intensity)* a sensului verbului, iar emfaza lui "nu – *emfază de contrast (emphasis for contrast)*, semnalând focusul contrastiv vs. forma verbală afirmativă²².

Emfaza lui *nu* nu poate fi considerată ca o rostire generalizată a enunțurilor asertive negative. În datele noastre, exemplele de acest fel abia dacă depășesc jumătate din ocurențele posibile. Se poate vorbi de o tendință de a generaliza emfaza lui *nu*, care nu este condiționată diatopic sau diastratic, și care se realizează în proporții diferite la vorbitorii care pun accentul nuclear pe verb (vezi § 4). Prin accentul emfatic al adverbului *nu* se realizează focalizarea formei verbale negative și, mult mai rar, prin emfaza silabei accentuate a verbului.

ANEXĂ: Tabel 1

Infor- mator	Enunț	D	I	F0 (F1, F3)	F2, F2,	Proeminență auditivă	Indici acustici
B5	twkn1 nu ve	53 76	73 75	216 194	210201 185 177	nù vé	nu: F0 ve: D, I
	twkn2 nu ve	60 71	76 77	207 209	207 202 204 199	nu vé	ve: I
	twkn3 nu ve	60 63	76 79	202 209	203 202 206 200	nu vé	ve: I
	dwkn1 nu ve	56 46	70 73	193 188	190 187 184 179	nu vé	ve: I
	dwkn2 nu ve	55 48	76 76	216 205	213 206 203 199	nù vé	
	dwkn3 nu ve	55 48	74 75	205 199	202 195 197 194	nu vé	ve: I
	swkn1 nu ve	69 69	73 72	193 184	190 183 177 171	nù vé	nu: I
	swkn2 nu ve	73 64	74 76	198 196	193 184 195 188	nu vé	ve: I
	swkn3 nu ve	65 61	78 77	194 192	194 190 190 185	nu vé	nu: I
	zwkn1 nu	48 65	71 74	191 193	190 186 188 180	nu vé	ve: D, I

obicei, și o înălțime și durată mai mari în raport cu silabele neaccentuate. Despre raportul dintre accentul dinamic și cel muzical, vezi Philippide *ibidem*; despre rolul înălțimii și al duratei la accentul lexical, vezi Avram 1966, 1970, 1971.

²² Cf. Kohler 2006.

	zwkn2 nu ve	52 71	74 76	202 198	199 196	193 190	nu vé	ve: D, I
	zwkn3 nu ve	62 65	79 77	202 196	202 193	193 186	nù vé	nu: I
B6	twkn1 nu ve	57 69	75 78	96 96	94 96	93 95	nu vé	ve: I
	twkn2 nu ve	60 70	68 71	96 97	98 98	95 95	nu vé	ve: I
	twkn3 nu ve	70 58	71 74	99 100	97 101	94 99	nu vé	ve: I
	dwkn1 nu ve	64 64	70 73	195 189	190 185	187 180	nu vé	ve: I
	dwkn2 nu ve	61 71	73 74	98 93	94 95	91 95	nu vé	ve: I
	dwkn3 nu ve	62 67	72 74	98 95	95 95	92 89	nu vé	ve: I
	swkn1 nu ve	60 81	78 81	97 95	94 94	90 90	nu vé	ve: D, I
	swkn2 nu ve	65 71	74 77	93 94	90 94	89 91	nu vé	ve: I
	swkn3 nu ve	56 64	72 75	96 93	94 96	93 93	nu vé	ve: I
	zwkn1 nu ve	66 72	79 80	96 95	95 92	93 87	nu vé	ve: I
	zwkn2 nu ve	74 78	76 82	91 94	88 93	86 90	nu vé	ve: I
	zwkn3 nu ve	56 58	71 72	97 98	96 99	94 94	nu vé	ve: I
Infor- mator	Enunț	D	I	F0 (F1, F2, F3)			Proeminență auditivă	Indici acustici
BM5	twkn1 nu ve	49 86	74 72	212 216	211 215	209 218	nù vé	nu: I ve: D
	twkn2 nu ve	58 90	78 76	246230211			nú vé	nu: I, F0 ve: D
	twkn3 nu ve	59 86	78 81	206 191	203 183	192 171	nú "ve	nu: F0 ve: D, I
	dwkn1 nu ve	69 106	72 72	237 205	233 195	218 192	nú "ve	nu: F0 ve: D
	dwkn2 nu ve	71 84	77 75	227 187	227 174	213 168	"nu vé	nu: I, F0
	dwkn3 nu ve	63 79	78 73	233 176	213 170	193 162	"nu vé	nu: I, F0
	swkn1 nu ve	64 98	72 76	207 194	195 191	188 195	nù vé	ve: D, I
	swkn2 nu ve	68 80	75 72	232 188	237 163	225 160	"nu vé	nu: I, F0

	swkn3 nu	77	79	244	229	180	nú vè	nu: I, F0
	ve	78	73	182	172	160		
	zwkn1 nu	63	80	245	239	219	nú "ve	nu: I, F0
	ve	85	79	209	191	182		ve: D
	zwkn2 nu	78	75	258	250	227	"nu vé	nu: F0
	ve	80	75	208	190	182		
	zwkn3 nu	70	78	218	202	181	nú vè	nu: F0
	ve	90	79	181	175	171		ve: I
BM6	twkn1 nu	51	80	137	136	130	nù vé	ve: D, I
	ve	80	82	127	123	113		
	twkn2 nu	46	81	137	137	130	nù vé	ve: D, I
	ve	79	82	125	124	115		
	twkn3 nu	45	80	155	156	151	nù vé	ve: D, I
	ve	72	83	143	145	131		
	dwkn1 nu	71	81	148	147	142	nu vé	ve: I
	ve	66	82	142	139	129		
	dwkn2 nu	73	77	149	149	143	nu vé	ve: I
	ve	70	79	149	149	140		
	dwkn3 nu	75	81	160	155	142	"nu vè	nu: I, F0
	ve	68	80	133	130	122		
	swkn1 nu	62	78	140	140	135	nu vé	ve: I
	ve	70	82	134	133	121		
swkn2 nu	56	78	141	140	135	nu vé	ve: D, I	
ve	74	82	134	132	121			
swkn3 nu	50	78	141	140	137	nu vé	ve: I	
ve	63	82	135	133	127			
zwkn1 nu	52	77	147	144	135	nu vé	ve: D, I	
ve	70	80	134	133	127			
zwkn2 nu	60	73	144	142	135	nu vé	ve: I	
ve	55	80	135	133	128			
zwkn3 nu	73	80	149	148	140	nú "ve	nu: F0	
ve	114	82	133	126	114		ve: D, I	
Infor-	Enunț	D	I	F0 (F1, F2, F3)			Proeminență	Indici acustici
mator								
Cr5	twkn1 nu	78	84	235	240	230	"nu vè	nu: D, I, F0
	ve	58	81	207	189	179		
	twkn2 nu	38	80	213	212	211	nu vé	ve: D, I
	ve	51	84	212	210	202		
	twkn3 nu	43	82	242	241	240	nù vé	ve: D
	ve	57	82	247	241	220		
dwkn1 nu	57	77	225	232	231	"nu vé	nu: F0	
ve	54	79	220	205	196		ve: I	
dwkn2 nu	43	72	214	215	214	nù vé	ve: D, I	
ve	58	74	212	206	194			
dwkn3 nu	35	76	226	225	221	nu vé	ve: D, I	
ve	57	81	228	221	207			

	swkn1 nu ve	60 58	84 84	221 202	227 186	223 177	"nu vè	nu: F0
	swkn2 nu ve	49 50	82 83	215 202	212 202	205 196	nu vé	
	swkn3 nu ve	49 60	78 78	219 215	217 216	214 209	nu vé	
	zwkn1 nu ve	61 67	78 79	226 218	231 198	226 184	"nu vé	nu: F0
	zwkn2 nu ve	41 60	70 74	210 208	210 205	207 197	nu vé	ve: D, I
	zwkn3 nu ve	46 51	77 79	222 216	220 210	217 204	nù vé	ve: I
Cr6	twkn1 nu ve	71 66	81 80	174 102	165 100	135 98	"nu vè	nu: F0
	twkn2 nu ve	65 61	81 81	152 111	145 106	129 102	"nu vè	nu: F0
	twkn3 nu ve	56 57	79 82	162 113	155 110	137 106	"nu vé	nu: F0 ve: I
	dwkn1 nu ve	68 68	77 77	150 111	140 104	125 95	"nu vè	nu: F0
	dwkn2 nu ve	67 64	74 77	147 142	144 143	137 139	nu vé	ve: I
	dwkn3 nu ve	63 65	75 79	151 150	148 149	144 146	nu vé	ve: I
	swkn1 nu ve	53 64	84 80	135 108	130 102	121 97	"nu vè	nu: I, F0
	swkn2 nu ve	58 73	84 82	139 138	138 137	134 131	nú vé	nu: I
	swkn3 nu ve	60 68	84 83	141 139	139 139	135 134	nu vé	
	zwkn1 nu ve	70 70	79 77	139 139	138 140	135 135	nú vé	nu: I
	zwkn2 nu ve	64 74	74 76	151 151	150 152	146 144	nu vé	ve: I
	zwkn3 nu ve	59 62	77 78	155 138	151 138	143 136	"nu vé	nu: F0
	Infor- mator	Enunț	D	I	F0 (F1, F2, F3)			Proeminență auditivă
Cț5	twkn1 nu ve	81 87	68 69	288 165	277 143	228 139	"nu vé	nu: F0
	twkn2 nu ve	80 110	75 70	220 147	194 129	170 122	"nu vé	nu: I, F0 ve: D
	twkn3 nu ve	107 110	75 68	375 202	368 174	269 163	"nu vè	nu: I, F0
	dwkn1 nu ve	64 100	67 71	296 153	248 134	188 133	nú "ve	nu: F0 ve: D, I
	dwkn2 nu ve	104 97	78 74	307 190	321 163	279 143	"nu vè	nu: I, F0

	dwkn3 nu ve	128 112	77 76	243 173	216 161	178 151	"nu vé	nu: F0
	swkn1 nu ve	96 100	72 69	375 202	364 171	275 148	"nu vè	nu: I, F0
	swkn2 nu ve	95 110	71 71	300 181	293 155	240 142	"nu vè	nu: F0
	swkn3 nu ve	89 123	71 68	286 176	266 150	229 142	"nu vé	nu: I, F0 ve: D
	zwkn1 nu	115 111	70 73	238 182	256 154	223 162	"nu vé	nu: F0 ve: I
	zwkn2 nu ve	102 112	69 72	274 194	272 164	232 145	"nu vé	nu: F0 ve: I
	zwkn3 nu ve	116 129	71 73	297 201	298 183	243 166	"nu vé	nu: F0 ve: I
Ct6	twkn1 nu ve	132 110	72 72	228 122	213 112	129 98	"nu vè	nu: F0
	twkn2 nu ve	133 124	68 70	165 116	170 109	115 95	"nu vé	nu: F0 ve: I
	twkn3 nu ve	131 113	67 68	129 121	127 117	118 111	nù vé	
	dwkn1 nu ve	95 119	68 72	125 106	110 107	104 109	nu vé	ve: I
	dwkn2 nu ve	138 119	70 71	166 131	199 117	165 107	"nu vè	nu: F0
	dwkn3 nu ve	126 138	69 73	142 113	170 103	126 90	"nu vé	nu: F0 ve: I
	swkn1 nu ve	141 166	71 71	141 124	143 122	122 119	"nu vé	nu: F0
	swkn2 nu ve	122 152	68 68	151 109	169 95	132 86	"nu vé	nu: F0
	swkn3 nu ve	133 139	72 73	164 129	179 120	132 111	"nu vé	nu: F0
	zwkn1 nu ve	131 122	66 72	157 123	173 117	136 111	"nu "ve	nu: F0 ve: I
	zwkn2 nu ve	147 147	71 73	139 107	183 98	122 91	"nu vé	nu: F0 ve: I
	zwkn3 nu ve	121 123	70 73	146 115	181 103	167 97	"nu " ve	nu: F0 ve: I
	Infor- mator	Enunț	D	I	F0 (F1, F2, F3)			Proeminență auditivă
Iș5	twkn1 nu ve	91 86	73 78	328 269	343 253	308 256	"nu vé	nu: F0 ve: I
	twkn2 nu ve	89 94	73 76	293 259	317 241	307 250	"nu vé	nu: F0 ve: I
	twkn3 nu ve	97 80	72 77	300 274	332 263	311 267	"nu vé	nu: F0 ve: I
	dwkn1 nu ve	78 85	75 77	325 270	329 257	303 269	"nu vé	nu: F0 ve: I

	dwkn2 nu ve	87 77	74 76	272 259	285 257	288 257	"nu vé	nu: F0 ve: I
	dwkn3 nu ve	112 77	74 77	297 238	313 239	299 245	"nu vé	nu: D, F0 ve: I
	swkn1 nu ve	73 82	72 76	265 261	283 251	282 255	"nu vé	nu: F0 ve: I
	swkn2 nu ve	85 85	74 77	272 237	290 230	294 230	"nu vé	nu: F0 ve: I
	swkn3 nu ve	107 92	74 77	281 238	299 237	293 239	"nu vé	nu: F0 ve: I
	zwkn1 nu	112 94	73 76	272 221	312 230	290 240	"nu vé	nu: F0 ve: I
	zwkn2 nu ve	113 90	74 78	305 245	321 240	313 244	"nu vé	nu: F0 ve: I
	zwkn3 nu ve	95 85	74 77	283 251	306 242	308 243	"nu vé	nu: F0 ve: I
Iş6	twkn1 nu ve	78 110	75 76	155 136	163 127	158 126	"nu vé	nu: F0 ve: D, I
	twkn2 nu ve	106 93	74 76	167 131	164 122	156 120	"nu vé	nu: F0 ve: I
	twkn3 nu ve	80 109	76 76	160 132	163 127	160 124	"nu vé	nu: F0 ve: D
	dwkn1 nu ve	112 108	76 76	160 130	158 124	146 123	"nu vé	nu: F0
	dwkn2 nu ve	79 83	72 77	143 140	142 133	130 128	nu vé	ve: I
	dwkn3 nu ve	123 104	75 77	160 131	158 124	144 123	"nu vé	nu: F0 ve: I
	swkn1 nu ve	96 109	74 76	163 123	158 115	147 113	"nu vé	nu: F0 ve: I
	swkn2 nu ve	103 93	75 76	160 126	157 118	147 115	"nu vé	nu: F0
	swkn3 nu ve	98 114	74 76	163 123	157 115	145 112	"nu vé	nu: F0 ve: I
	zwkn1 nu ve	100 106	75 77	161 129	159 116	150 109	"nu vé	nu: F0 ve: I
	zwkn2 nu ve	93 97	74 76	158 121	155 113	142 110	"nu vé	nu: F0 ve: I
	zwkn3 nu ve	105 92	75 77	161 123	158 115	145 109	"nu vé	nu: F0 ve: I
Infor- mator	Enunţ	D	I	F0 (F1, F2, F3)			Proeminenţă auditivă	Indici acustici
T5	twkn2 nu ve	57 60	72 75	204 210	205 206	205 199	nu vé	ve: I
	twkn3 nu ve	49 54	74 77	209 210	212 210	211 198	nu vé	ve: I
	dwkn1 nu ve	49 71	76 81	234 216	229 208	221 194	nú "ve	nu: F0 ve: D, I

	dwkn2	nu	55	75	226	223	215	nu vé	ve: I
		ve	66	79	221	221	217		
	dwkn3	nu	50	76	224	220	214	nù vé	ve: I
		ve	56	77	211	211	207		
	swkn1	nu	55	71	204	200	194	nù vé/"ve	ve: I
		ve	61	78	203	205	200		
	swkn2	nu	55	71	213	213	211	nu vé	ve: I
		ve	61	75	222	222	216		
	swkn3	nu	53	77	247	239	225	nu vé	ve: I
		ve	61	81	241	241	236		
	zwkn1	nu	52	74	218	217	209	nu vé	ve: D, I
		ve	74	79	225	224	214		
	zwkn2	nu	60	77	222	224	224	nu vé	ve: I
		ve	67	79	229	231	224		
	zwkn3	nu	37	74	232	230	227	nu vé	ve: D, I
		ve	55	77	226	225	218		
T6	twkn1	nu	67	74	116	116	113	nu vé	ve: I
		ve	68	78	112	105	100		
	twkn2	nu	71	70	106	105	102	nu vé	ve: I
		ve	67	76	99	94	89		
	twkn3	nu	71	72	110	108	105	nu vé	ve: I
		ve	78	80	107	102	99		
	dwkn1	nu	98	75	116	116	109	nù vé	nu: D
		ve	69	80	113	108	101		ve: I
	dwkn2	nu	65	70	103	100	97	nu vé	ve: I
		ve	61	77	96	93	89		
	dwkn3	nu	85	72	116	114	106	nu vé	ve: I
		ve	77	79	102	99	95		
	swkn1	nu	78	74	119	116	113	nù vé/"ve	ve: I
		ve	77	80	114	103	95		
	swkn2	nu	77	73	107103	98		nú vé	nu: F0, D
		ve	50	75	90	87	84		ve: I
	swkn3	nu	62	71	102	101	98	nu vé	ve: I
		ve	70	77	100	99	95		
	zwkn1	nu	63	73	117	118	116	nu vé	ve: I
		ve	67	76	108	101	98		
	zwkn2	nu	53	69	97	96	95	nu vé	ve: I
		ve	55	75	95	94	92		
	zwkn3	nu	67	72	109	109	106	nu vé	ve: I
		ve	57	78	105	102	99		

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

- Armstrong, Ward 1926 = L. E. Armstrong, I. C. Ward, *A Handbook of English Intonation*, Cambridge: Heffer.
- Avram 1966 = Andrei Avram, *Durata vocalelor și perceperea accentului în limba română*, în SCL, XVII, nr. 3, p. 263–269.

- 1968 – *Transferul accentual în limba română*, în SCL, XIX, nr. 5, p. 457–462.
- 1970 – *Sur le rôle de la fréquence dans la perception de l'accent en roumain*, în Proc. VI Congr. Phon., p. 137–139.
- 1971 – *Observații asupra duratei sunetelor în limba română (în legătură cu înălțimea și cu intensitatea)*, în FD, vol. VII, p. 51–58.
- Cipariu 1869 = Timotei Cipariu, *Gramatica limbii române*. Partea I. *Analitica*. Cu spesele Societății Academice Române, București.
- Dascălu Jinga 2001 = Laurenția Dascălu Jinga, *Melodia vorbirii în limba română*, București: Univers Enciclopedic.
- 2002 – *Specificul limbii române reflectat în intonația vorbirii*, București, Editura Academiei Române.
- Fernández Planas, Martínez Celdrán 2003 = Ana María Fernández Planas, Eugenio Martínez Celdrán, *El tono fundamental y la duración: dos aspectos de la taxonomía prosódica en dos modalidades de habla (enunciativa e interrogativa) del español*, în *Estudios de Fonetica Experimental*, XII, p. 165–200.
- Garde 1968 = Paul Garde, *L'accent*, Paris, PUF.
- Gramatica 1966 = *Gramatica limbii române*, vol. al II-lea, ed. A II-a, revăzută și adăugită; tiraj nou, București, Editura Academiei Române.
- Gramatica 2005 = *Gramatica limbii române*, vol. al II-lea. *Enunțul*, București, Editura Academiei Române.
- Graur 1935 = A. Graur, *Notes sur les diphtongues en roumain*, în BL, III, p. 15–53.
- 1937 – *Autour de l'article postposé*, în BL, V, p. 204–216.
- Iordan 1975 = Iorgu Iordan, *Stilistica limbii române*. Ediție definitivă, București: Editura Științifică.
- Isačenko 1966 = A. V. Isačenko, *La perception des éléments prosodiques*, în *Cahiers de linguistique théorique et appliquée*, III, Actes du Colloque „Forme et substance en phonétique”, Bucarest, 20–23 septembre 1965, Université de Bucarest, p. 69–73.
- Kohler 2006 = Klaus J. Kohler, *What is Emphasis and How is it Coded?*, www.ipds.uni-kiel.de/kjk/pub_exx/kk2006.html.
- Ladd 2008 = D. Robert Ladd, *Intonational Phonology. Second Edition*, Cambridge: University Press.
- Lombard 1935 = Alf Lombard, *La prononciation du roumain*, Uppsala.
- Mairano 2011 = Paolo Mairano (ed.), *Intonations romanes*, în *Géolinguistique*, hors-série n° 4, p. 1–5.
- Philippide 1984 = Alexandru Philippide, *Opere alese. Teoria limbii*, editate de G. Ivănescu și Carmen-Gabriela Pamfil. Cu un studiu introductiv și comentarii de G. Ivănescu, București, Editura Academiei Române.
- Pușcariu 1924 = Sextil Pușcariu, *Articole mărunte*, în *Dacoromania* III, 1923, Cluj, p. 772.
- 1931–1933 – *Considerații asupra sistemului fonetic și fonologic al limbii române*, în *Dacoromania* VII, Cluj, p. 1–55.
- 1994 – Sextil Pușcariu, *Limba română*. Vol. II. *Rostirea*, ediție îngrijită de Magdalena Vulpe. Studiu introductiv de Andrei Avram, București, Editura Academiei Române.
- Romano, Lai, Roullet 2005 = A. Romano, J.-P. Lai, S. Roullet, *La méthodologie AMPER*, în *Géolinguistique*, hors-série n° 3, p. 1–5.
- Turculeț 2013 = Adrian Turculeț, *Atlasul multimedia prozodic român (AMPROM)*, în FD, vol. XXXII, p. 157–172 (www.amprom.com).

THE EMPHASIS OF *NU* IN THE NEGATIVE FORMS OF THE VERB**ABSTRACT**

The emphasis of *nu* came to the attention of many researchers, and is considered a specific feature of the Romanian language. However, several issues remained to be clarified, for ex., the acoustic nature of *nu* or its occurrence in the real utterance of negative sentences. Here we researched the behavior of *nu* as part of *nu véde* in four sentences from the archive of *The Romanian Multimedia Prosodic Atlas* (AMPROM I), recorded from 50 subjects in 25 cities. Auditory analysis shows eight degrees of prominence of stressed syllables *nu* and *ve*. We characterized them further, using acoustic analysis, and found that the emphatic stress *nu* is a melodic sentence stress (especially through the ascension of F₀, with the maximum peak HiF₀); it marks the narrow focus of the negative form of the verb. The prominence of the stressed syllable of the verb *véde* is based mainly on the intensity; *vé* bears lexical stress and pitch accent of the verbal form. We believe that the emphasis of *nu* should not be considered a general utterance of the negative sentences. There is a tendency to generalize this emphasis in the negative sentences, which is realized in different degrees by those speakers who put the primary (nuclear) accent on the verb.

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
Bulevardul Carol I, nr.11